

ČLANCI

Glazba kao pomoć apostolatu i evangelizaciji

Anton Benvin, Rijeka

Glazba, pjesma i svirka idu od pamtivijeka među najvrsnija ljudska umijeća. Osim toga, glazba je oduvijek navezana na ono što je u ljudi religiozno. Ako se u Novom vijeku birani, do savršenstva njegovani, glazbeni izraz uvelike prenio na (ono što zovemo) 'svjetovno' područje, nije zato napustio područja vjerskog doživljavanja. Glazba je i danas duboko vezana s religioznim fenomenom. Poznato je kako ona dojmljivo utječe na čovjeka kao cjelinu, na njegova čuvstva, misli i stavove i kako ih ushitno ili potresno izražava. Toj je pojavi već davna starina posvetila svoju pozornost.

Tako, na primjer, po starogrčkoj mitologiji, Orfej, vrsni glazbenik koji pjesmom uči ljude osnovima vjere, »tumač bogova i popravljatelj moralnog vladanja« (Horacije), kad bi svirao, za njim bi kamenje i drveće trčalo, rijeke bi ustavljale tok a divlje zvijeri grnule da ga čuju. I, kad mu umrije žena, voljena Euridika, neutješan odlučio uteci se glazbi. Krenu u Podzemlje, gdje divnom svirkom tako ganu srce krutih bogova (Plutona i Proserpine) da su popustili: jedini je od smrtnika smio svoju mrtvu dragu povesti u gornji svijet, ali uz uvjet da je ne pogleda dok ne uzidu na danje svjetlo. Orfej međutim nije odolao...

Biblija ima svojih razloga da početke glazbi veže uz prapovijest čovječanstva: začetnik bi joj bio Jubal, jedan od Adamovih potomaka po Kajinovoju lozi, »praotac svih koji sviraju na liru i sviralu« (Post 4,21). Biblija bilježi mnoge prizore vezane uz glazbu i njezin utjecaj na raspoloženje čovjeka pojedinca i zajednice. Tako npr. poslije izlaska iz ropstva, pošto je pokret narodnog oslobođenja pod Mojsijevim vodstvom uspio, s onu stranu Crvenog mora ori se zanosna pjesma: kad prijedose more, Mojsije s narodom zapjeva hvalopoj Bogu u čast a »proročica Mirjam, Aronova sestra, uze bubanj u ruku i sve joj se žene pridruže s bubnjem u ruci i plešući; Mirjam je začinjala pjesmu: 'Zapjevajte Gospodu, jer se slavom proslavio: konja s konjanikom u more je survao'« (Izl 15,1-21). Slično je poslije Davidove pobjede nad Golijatom: kad se mladi junak u društvu kralja Šaula vraćao, izadoše žene gradova izraelskih nji-

ma u susret »veselo kličući, pjevajući i plešući uza zvuke bubnjeva i cimbalu: ...« 'Pobi Šaul svoje tisuće a David na desetke tisuća' (1 Sam 18, 6-7). David je velik i zato što je vrstan pjesnik i glazbenik (usp. 1 Sam 16, 18-23). Kad je dao svečano prenijeti Kovčeg zavjetni na Sion, on i sav dom Izraelov »igrahu — veli Pismo — pred Gospodom, svom snagom pjevajući, uza zvuke citara, harfa, truba, rogova, bubnjeva, udaraljki i cimbalu« (2 Sam 6,5.14-16; 1 Ljet 15,27-28). Iz tih i sličnih svečanosti došle su do nas pjesme koje od onda nisu na ustima vjernih zamrle — zovu se psalmi (usp. 1 Ljet 16, 7-236; Ps 81/80 itd).¹

I pjesma »Svet, svet, svet« (Trisagion) zapisana je u Bibliji kao odjek gromoglasna doživljaja Božjeg svijeta (Iz 6,3-4). Tome veleбно, na drugom kraju Biblije (kršćanske), sekundira vidjelac s Patmosa, Ivan, u knjizi Otkrivenja. Nebeska slavlja predstavljaju slične prizore, i vjerojatno su odraz kršćanskih bogoslužjenja prvog stoljeća (usp. Otk 4,6-11; 5,8-14; 15, 2-4 itd.): i na tim sastancima ori se pjesma i svirka. Bez glazbe dakle, nije išlo.

To jasno potvrđuje svjedočanstvo rimskog namjesnika u Bitiniji, Plinija Mlađeg, klasičnog pisca i prijatelja cara Trajana; on početkom 2. stoljeća javlja u Rim da »novovjerci« (=kršćani) koje mu prijavljuju te ih mora sudski saslušati »običavaju se određenog dana sastati prije svanuća i pjevati pjesmu Kristu kao Bogu jedni s drugima naizmjenice« (*Epistolarum*, lib. 10. ep. 96). Tome je potvrda ono što piše Apostol Efežanima i

¹ »Kliknite Bogu, našoj jakosti,
kličite Bogu Jakovljevu!
Nek zazvuče žice, nek se čuje bubanj,
svirajte u milozvučnu harfu s citarom!
Zatrubite u rog za mladača,
za uštapa na svetkovinu našu!... (Ps 81/80).

Ili ovaj drugi:

Hvalite Boga u svetištu njegovu,
slavite ga u veličanstvu svoda nebeskoga!
Hvalite ga zvućima roga,
slavite ga harfom i citrom!
Hvalite ga igrom i bubnjem,
slavite ga glazbalima zvonkim i frulom!
Hvalite ga cimbalima zvućnim,
slavite ga cimbalima gromkim!
Sve što god diše,
Gospoda neka slavi! Ate luja! (Ps 150).

* Ovo je tekst doradenog predavanja održanog na tečaju za crkvene glazbenike u Zagrebu, u lipnju 1980. godine.

Kološanima, potičući ih da se uzajamno bodre i uče »psalmima, himnima i pjesmama duhovnim, iz srca svoga pjevajući Bogu« (Ef 5,19; Kol 3,16). Kad su bili u zatvoru u Filipima, Pavao i Sila o ponoći su molili pjevajući Bogu ('*hymn*': Dj 16,25). Iz onoga što je uslijedilo (potres, strah, navještaj riječi Gospodnje, pokrštenje tamničara i njegova doma, zakuska za stolom) možemo reći da je ta molitva u pjesmi poslužila kao 'pred-evangelizacija' onih koji se malo kasnije »zajedno obradovaše što su povjerovali u Boga« (usp. Dj 16, 25—34). Jakovljeva poslanica napokon preporučuje: »Ako tko među vjernicima pati, neka moli; a ako je radostan, neka pjeva hvalospjeve (psalme)« (Jak 5,13).

O utjecaju religiozne glazbe na ljude govore razni svjedoci, neki i velikog imena. Spomenimo dvojicu svetog Augustina (+ 430) i nobelovca, francuskog književnika Paula Claudela (1868—1955). Obojica su u mlađim godinama oćutjeli neodoljivu sugestivnost crkvenog pjevanja: jedan u katedrali milanskoj, potkraj četvrtog, a drugi u katedrali pariškoj, potkraj devetnaestog stoljeća. Prvi je u svojoj autobiografiji *Ispovijestima* to ovako zapisao:

»Koliko sam plakao slušajući tvoje himne i tvoje pjesme, snažno dirnut slatkim glasovima kojima je ječila tvoja crkva. Ti su glasovi ulazili u moje uši, u srce se moje točila istina i od nje se rasplamsavao osjećaj pobožnosti. Suze su tekle i meni je uz njih bilo lijepo...

Nije tome davno da se u milanskoj crkvi počeo provoditi ovaj običaj utjehe i poticanja, u kojem su braća sjedinjavala velikom revnošću svoje glasove i srce...

Hvala ti, Bože moj! Odakle i kamo si poveo moje sjećanje da ispovjedim pred tobom i te događaje?... Zato sam još više plakao za pjevanja tvojih himana, ja koji sam nekoć uzdisao k tebi i napokon odahnuo...«

(*Confessiones*, lib. 9, 6—7).

Drugi, književnik P. Claudel, također je opisao svoj potresni doživljaj. Na Božić 1886. poslije podne, on je nakon objeda izišao iz kuće i krenuo pariškim ulicama da bi konačno ušao u katedralu Notre Dame u vrijeme večernje. I tu, u času dok su pueri cantores zanosno pjevali *Magnificat*, stojeći uz jedan od prednjih stupova desne lađe, odjednom osjeti da mu se srce mijenja, da vjeruje. Prvi put otkako je odrastao. Nikad nije tog uzbuđenja zaboravio. I kad je bio daleko, čak u Kini kao ambasador republike Francuske sjećao se dječakog zbora Notre Dame, pisao im i slao pomoć.

Danas je mjesto, gdje je onog popodneva stajao, obilježeno spomen-pločom na podu (usp. W. Ross, *Claudiel, P.*, u: *Lexikon für Theologie und Kirche*,² II, Freiburg 1958, 1216—1217).

Susrećemo istu pojavu: religiozna, napose liturgijska, glazba stoji u službi evangelizacije. Primjeri bi se mogli dalje nizati. Tako se, na primjer, o pokojnom hrvatskom akademiku, Grgi Novaku, višegodišnjem predsjedniku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, pripovijeda kad se poslije niza godina sreo s bivšim kolegom

iz bogoslovskih studija, don Ivanom Nikpaljem, župnikom u Ninu, da su obojica zagrljeni stali spontano pjevati Jeremijine lamentacije kao nekoć u mladosti, u zadarskoj Svetoj Stošiji.

Da glazba utječe na čovjekova raspoloženja, da zapravo od njih izvire i na njih moćno djeluje — to potvrđuje svačije iskustvo. Glazba je s čovjekom kad ga steže žalost, da mu bol učini čovječnijom (u slučaju smrti i pogreba: tu je naricanje, posmrtni marš, zborsko pjevanje, *Dies irae*...); glazba je s njim i kad mu srce igra od radosti, da mu sreću učini potpunijom (npr. na svadbi, na nekoj proslavi, jubileju).

Naš se problem nadovezuje tu negdje: u kojoj mjeri i kako može glazba biti od pomoći apostolatu i evangelizaciji Crkve? Kako ono što po svojoj naravi jest, a što potvrđuju primjeri koje navedosmo i drugi koje ne navedosmo, kako da to glazba bude i danas?

Vratimo se, dakle, naslovu I. koji svjetuje da glazbu sagledamo:

a) kao pomoć nečemu, kao *djelatnost u funkciji* nečeg uzvišenog;

b) kao umijeće i lijepo u funkciji *apostolata i evangelizacije* Crkve.

1. Iz povijesti glazbe znamo da je ona ljudski uvjetovana: izvire iz društva i diše, struji, živi za ljude, niče iz društvenog života i, dok traje, u službi je ljudske skupnosti. Stručnjaci navode kako se kroz povijest može to bjelodano u razvoju pratiti. Tako, na primjer, u primitivnih naroda glazba ritmom, pjesmom i plesom oponaša lovačke prizore ili služi lakšem obavljanju težačkih poslova i ratnih zadataka; u starih Grka ona je pomagalo usavršavanja čovjeka, pomoć da mladi sazore u čvrste, skladne i odlučne osobe (*kalokagathia*: ideal dobrote i ljepote zajedno); možemo sebi dočarati kako je bilo nekoć u našim krajevima, u dane svadbe ili smrti, u doba žetve i berbe, u tursko i ratno vrijeme (usp. narodne pjesme junačke, ljubavne, sevdalinke...). I kršćani su od prvih dana, kako istaknismo, gajili glazbu: služila im je za veličanje Boga i Krista, služila im za uzajamno uzdizanje i bodrenje, za duhovni napredak.

Za liturgijsku glazbu to je pravilo temeljno: glazba nije cilj samoj sebi, na crkvenom skupu ona nije tu radi čista izvođenja, ni radi estetskog užitka isključivo, pa ni kao otmjena pratnja obreda, nego kao prinos što istinskijem susretu ljudi s Bogom, kao pojačanje, produbljenje, potpunije ostvarenje saveza ljudi s Bogom u zajednici vjere. To je načelo Drugi vatikanski sabor nakon dvotisućljetnog razvoja i iskustva, ovako izrekao:

»Glazbeno predanje sveopće Crkve blago je neprocjenjive vrijednosti jer se između ostalih umjetničkih izraza ističe posebno time što crkveno pjevanje (*cantus sacer*), združeno riječima, tvori nužni ili sastavni dio svečanog bogoslužja. S pravom su sveto pjevanje veličali i Sveto pismo i crkveni oci a u novije doba rimski biskupi, koji počev od svetog Pija X. potanje osvjetliše pomoćnu (ministerijalnu) ulogu svete glazbe u službi Božjoj« (Konstitucija o bogoslužju, *Sacro-sanctum concilium* 112,1—2).

Tu se, dakle, ističe pomoćna ili ministerijalna uloga (*munus ministeriale*) glazbe u liturgiji. Glazba je liturgiji na uslugu. Izraz 'pomoćna uloga' možda zvuči neobično. U cjelokupnosti crkvenog djelovanja i nastupa (naročito u liturgiji) glazbi su širom otvorena vrata, jer je ona — kad god je prava — kadra usavršiti svako dostignuće uistinu ljudsko. Ako se zadržimo na liturgijskom slavju, glazba se u nj uključuje naravno kao osobita veličina kojoj pripada eminentna međuljudska (socijalna), osobna (antropološka) i kulturna funkcija. Budući da liturgija obuhvaća slavlja raznih profila, sastava i namjene, glazba mora težiti da joj bude primjerena, jer kao što na nekoj svečanosti, na svadbi, zabavi ili skupu opće žalosti, nije prikladna svaka vrsta glazbe, tako vrijedi i za glazbu na bogoslužju. 'Pomoćna uloga' znači zapravo funkcionalnu, doprinosnu, integrirajuću ulogu.

Njezin prinos u crkvenim redovima treba gledati u dvojakom pogledu: silaznom i uzlaznom. Crkveno djelovanje, ne samo liturgija, već i pastoral, apostolat i tako dalje obuhvaća događanje gdje ono što je od Boga, što je od njegovih 'svijeta' silazi k nama, ljudima, Crkvi i našem svijetu (*silazni pokret*), a ono što je od nas, od Crkve i svijeta, ide k Bogu (*uzlazni pokret*). Glazba treba da jednako prati i pospješuje oba pokreta. Pojedine crkvene radnje izvanjski su 'znak' tog unutrašnjeg događanja; i zato, kad god se crkvenom djelu pridruži glazba, ona također postaje 'znakom' spomenutih unutrašnjih kretanja: na primjer, kad se u Crkvi proglašava evanđelje, to biva živa riječ koju vjernicima (i ljudima dobre volje, pa i onima koji to nisu) tog časa govori Bog po Isusu Kristu; i zato stav koji se priželjkuje jest stav pozorna slušanja i otvorenosti da se ponudeno prihvati. Glazba koja se, recimo, uključuje u takav trenutak morala bi gajiti i produbljivati susret Božjeg i našeg u krilu zajednice. Što je glazba prikladniji medij ('znak') u toj dinamici, to je ona Crkvi bolja i valjanija.

Ovdje se možemo opet nadovezati na pitanje: što može glazba apostolatu i evangelizaciji?

2. To nas izvodi na obzorje završetka Matejeva evanđelja, gdje Isus veli: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji. Pođite, dakle, i učinite mojim učenicima sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio...« (Mt 28,18—19), ili prema Djelima apostolskim: »Bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje« (Dj 1,8). Sličan je osjećaj obuzimao već starozavjetnog pjesnika-glazbenika kad je ovako pjevao: »Pjevajte Gospodu pjesmu novu! Pjevaj Gospodu, sva zemljo! Pjevajte Gospodu, hvalite ime njegovo! Navješćujte iz dana u dan spasenje njegovo, kazujte poganima njegovu slavu, svim narodima čudesa njegovih« (Ps 96/95, 1—3).

Što može, dakle, u tom smjeru, nezamjenljivo, učiniti glazba; upravo glazba a ne koje drugo ljudsko umijeće u Crkvi (npr. molitva, rad, znakost...)?

Ako je glazba — ikako obično vele rimski dokumenti — 'sveta' kad je glazba liturgijska, istina je također da nije manje sveta onda kad je usmjerena Božjoj riječi; to jest da Božjoj ljubavi i slavi

utre put do srca ljudi, što je bit apostolata i evangelizacije.

Po učenju Drugog vatikanskog sabora liturgija je »vrhunac kojemu teži sva djelatnost Crkve i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga« (SC 10), ali se kaže također da »liturgija ne iscrpljuje svu djelatnost Crkve, jer prije nego ljudi mogu pristupiti bogoslužju, potrebno je da se pozovu k vjeri i obraćenju... Stoga Crkva vjernicima naviješta nauk spasenja da ljudi upoznaju jedinoga pravog Boga i onoga koga je poslao, Isusa Krista, te čineći pokoru da se odvrte od svojih putova. Vjernicima mora Crkva uvijek propovijedati vjeru i pokoru. Osim toga, treba ih pripraviti na sakramente, učiti ih da vrše sve što je Krist zapovjedio, poticati ih na sva djela ljubavi, pobožnosti i apostolata... da slave Oca pred ljudima« (SC 9). S jedne strane, dakle, stoji 'vrhunac' — to je liturgija, djelo kad je zajednica vjernika okupljena radi Boga, kad svoje vrijeme i sposobnosti, kada svu sebe živi za Boga, da ga sluša i moli, da mu se preda i da ga slavi; a na drugoj je sva ostala, raznolika i složena djelatnost Crkve: od naviještanja evanđelja preko poziva na vjeru do pripreve sakramenata, od vjerske pouke preko poticaja na djela ljubavi do duhovnog života i apostolata... I za te vidove crkvena života rekao je Isus: »Ja sam s vama sve dane do svršetka svijeta« (Mt 28,20); a na 'koju se stranu života svagdašnjeg ne odnose njegove riječi: »Bio sam gladan, i dali ste mi jesti...« (Mt 25,35ss)? Otud treba zaključiti da je nešto autentično Kristovo, dakle, nešto 'sveto' i spasotvorno na djelu i onda kad se ne dijele sakramenti, kad se ne slavi euharistija, kad se dakle ne vrši liturgija, ako se pritom stvarno oglašuje Kristova riječ, da je ljudi mogu po Crkvi kao 'riječ' Božju čuti i usvojiti (to je 'evangelizacija'); ili, ako se nekomu pristupa radi Krista, osjećajući u tom prilazu dinamizam Kristova poslanja (ono »idi i ti čini tako« — to je 'apostolat'); ili ako se nekoj osobi pravi društvo i pruža pomoć u Kristovo ime (u smislu evanđelja, npr. Mt 25,31—46: to je opći pastoral i 'karitas'). Krist je napokon zamjedio da će biti nazočan »kad god se dva ili tri nađu zajedno u njegovo ime« (Mt 18,20: usp. SC 7).

Na čitavom tom rasponu prilika i načina prisutnosti Crkve glazba može dati svoj doprinos; dolazi u obzir glazba razne vrste i stila: vokalna, instrumentalna, komorna, orkestralna, pučka, narodna, religiozna, crkvena, liturgijska, izvanliturgijska... U tom pravcu valja usmjeriti misli i nastojanja da se riješi mnogo goruće pitanje pastora, napose apostolata i evangelizacije. Svi se slažu da je glazba toliko prirodna u svijetu vjerskoga, religioznog, bogoslužnoga da bez nje dotično događanje ne može do kraja biti potpuno (usp. SC 112—113). »Iako (Katolička) Crkva smatra gregorijansko pjevanje nekako vlastitim rimskoj liturgiji, ipak se iz bogoslužja ne isključuje nijedna druga vrsta crkvene glazbe, uz uvjet da odgovara duhu bogoslužja i naravi pojedinog čina te ne bude zapreka djelatnom sudjelovanju naroda« — tako Uputa Svetoga zbora obreda *Musicam sacram*, 9 (o glazbi u bogoslužju od 5. ožujka 1967). Razne kršćanske zajednice oduvijek su se služile glazbom, ali ne sve jednako, niti pojedine u svim epo-

hama svoje povijesti identično. Neki su se oblici i stilovi tokom prošlosti uvriježili (npr. na kršćanskom Zapadu gregorijanski koral, klasična polifonija i slično), ali to ne znači da su sve mogućnosti iscrpljene. Zna se da neke liturgije (npr. pravoslavne) ne dopuštaju instrumente u liturgiji, druge dopuštaju jedne ali ne i druge; to sve govori kako su takve opcije ovisne o kulturi u kojoj živi pojedina crkvena zajednica. Nema glazbe koja bi bila specifično kršćanska, a svaka prava glazba u načelu je otvorena liturgijskoj primjeni.

II.

Radi preglednije obrade konkretne problematike podijelit ćemo završne izvode u nekoliko stavaka, već prema vrsti 'riječi' kojoj se glazba konkretno privija. 'Riječ' Crkve može biti nekima: a) prvi navještaj vjere ('kerigma'), navještaj koji pripavlja tlo vjeri (to je 'pred-evangelizacija'), ili koji u srcu već budi vjeru ('evangelizacija'); b) riječ može, nadalje, biti sustavnija pouka o sadržaju navještaja ('kateheza') i, konačno c) može biti riječ u službi naše redovne pastve. Dakako, ta je podjela shematična i zato nesposobna da obuhvati sve moguće slučajeve.

U životu Crkve osjeća se puls, ritam, koji očituje da je njezina životna težnja dvosmjerna: u jednom vidu, ona teži za svojim izvorima jer samo tu spoznaje sebe u pravoj veličini (to je: Bog, objava, evanđelje, počeci Crkve...), a u drugom vidu osjeća nemir dok ne ispuni zadatak radi kojeg jest Crkva, a to je biti za svijet i ljude u svijetu, za sve koji su potrebni spasenja. Nije teško uvidjeti kako glazba može u obojem pogledu biti Crkvi predragocjena »suradnica«.

1. Ponajprije, glede prve težnje, glazba će pomoći da se dublje i proživljenije dokuče nama još »skrivena tajna mudrosti Božje« (usp. Rim 11, 33), da se razotkriju onima koji ih vole, koji se trse živjeti ih u srcu, koji su spremni ići tim putem. Među takve svakako idu mnogi od naših »redovnih vjernika«, ali ne samo oni, nego i oni »kojih je vjera samo Bogu znana« (kako veli 4. euharistijska molitva).

Osim redovitih bogoslužnih sastanaka (nažalost, kad tako velimo, nekako od sebe mislimo isključivo na misu, kao da su drugi oblici bogoslužnog okupljanja opali!), tu je kroz godinu više izvanrednih prilika, kad na primjer Crkva dijeli sakramente, napose krst, pokoru, ženidbu... Tu su pogrebi, dani klanjanja, slava župskog zaštitnika; tu su razne proslave, pastirski pohodi s dijeljenjem krizma, prve pričesti... Nije lako a ni potrebno svaku od tih prigoda uzeti da se produbi ono izvorno, ali nešto je stvarno moguće. Dobra glazba bit će pozdravljena i na vjenčanju i na sprovodu, i na krizmi i na godišnjem klanjanju; a bit će pozdravljena i na godišnjoj (božićnoj, uskrsnoj) ispovjedi kao slavlju Božjeg milosrđa.

U radu ovog smjera važne su one uže vjerske jezgre koje se trudimo dublje izgraditi i povesti smjerom apostolata (npr. skupine mladih, Treći red, neka vjerska društva i bratovštine, skupine na duhovnim vježbama, čak na hodočašćima...).

Doživjeti ono izvorno Božje uvijek je apostolsko djelo, uvijek plod evanđelja. Cemu će Crkva voditi ljude ako neće k tome?

2. Ovdje nam se, međutim, nekako prečim čini drugi smjer, onaj koji Crkvu šalje prema današnjim ljudima, ondje gdje jesu, bilo da su joj se udaljili bilo da joj nikad nisu ni bili blizu. Taj gorući zadatak uznemiruje danas svu Crkvu (neki zovu krštene osobe koje su se nečujno otuđile Crkvi: »nova odijeljena braća«). Zato kad govorimo o 'evangelizaciji', ne možemo misliti samo na stvarno nekrštene ljude nego valja uzeti u obzir i one koji su nekad bili kršteni, ali se u životu ne ravnaaju kršćanstvom ni evanđeljem.

a) Može se početi od već ustaljenih ročišta, kao što su dobro posjećene svečanosti (npr. božićna polnočka, Uskrs, godišnje proštenje, dan krizme, koji pogreb...), vodeći računa da među prisutnima ima onih koji 'riječ' vjere nisu osobno još čuli, a koji mogu baš tom prilikom povjerovati. Glazba na tim skupovima morala bi stoga voditi brigu o toj zadaći suvremene pastve.

Osim toga dolaze u obzir skupovi izravno namijenjeni *evangelizaciji*, gdje bi jedan od središnjih trenutaka mogao biti izvedba birane glazbe (s nastupom crkvenog zbora, kojeg vokalno-instrumentalnog sastava, scholae cantorum i slično). Usudujem se spomenuti i one prigode kad se u našim prostorima (katedralama, crkvama, samostanima) izvode djela priznatih glazbenika (npr. J. S. Bach, G. F. Händel, L. van Beethoven, G. Verdi, S. Mokranjac, A. Vidaković...), i kada ne bi bilo van mjesta da se pred početak ili u toku izvedbe kaže koja riječ, smišljeno i kulturno, da se nazočnima skrene pozornost na bitne duhovne vrednote koje predviđena glazba u sebi krije. To nije teško ako se npr. izvode djela tipa *Messias*, *Missa sollemnis* ili *Requiem*, kad dobrom dijelu publike nije po svoj prilici jasno kako su tijesno slična djela vezana uz Sveto pismo, uz kršćansku liturgiju i sudbinska pitanja čovjekova duha. Apostolov memento: »Jao ako ne navješćujem evanđelja!...« sili nas da iskoristimo i takve prilike kojih u novije doba ima sve više. Uvodi, kratka upozorenja, proglas nekih biblijskih tekstova može produbiti opći dojam; ali to smijemo činiti samo dogovorno s onima koji su kompetentni, ne tek na svoju ruku.

b) *Kateheza* je možda rad koji trenutno iscrpljuje glavninu naših pastoralnih snaga. Često je i pretežno usmjerena k djeci, iako po naravi stvari teži i za odraslima. Ako se naša pastva u pogledu kateheze toliko usmjerila prema djeci da je nekim društvenim forumima izgledalo čak protuzakonito kad su neki pastoralni radnici pokušali na katehetske susrete okupiti i odrasle, glazbenici nisu u toj neprilici: ne zapostavljajući svijet djece, oni su ostali navezani poglavito na svijet odraslih. Zato, i kad se nešto u našem prostoru događa u povodu djece, moramo voditi brigu također o njihovim starijima (roditeljima, kumovima, rodu, cijeloj župskoj zajednici). Takve programe trebalo bi smišljati i katehetski i evangelizacijski, jer je sve više onih kojima to treba bu-

dući da nisu imali prilike iskusiti ni produbiti živu 'riječ' vjere. U tom pogledu pomoć prikladne glazbe bit će blagoslovljena. Prema saborskom dekretu o misijskom poslanju Crkve, trebalo bi »svim ljudima s pouzdanjem i ustrajno propovijedati Boga živog i Isusa Krista kojega je Bog poslao za spas svijeta... da bi im Duh otvorio srca te uzvjeruju i slobodno se obrate Gospodinu iskreno prijanjajući uz njega koji im ispunja obećanja« (*Ad gentes* 13). To znači da bi poglaviti tematski sadržaj naših kateheza morao biti 'Bog živi' (Bog koji bijaše, koji jest i koji dolazi) i 'Isus Krist' (Kristov misterij u punini). Tu smo u srcu kršćanske objave. Glazba bi pak trebala da pomogne te teme doživljajno produbiti.

Unutar pojedinih zajednica mogli bismo tokom godine uočavati trenutke kad je moguće cijeloj skupini odraslih (župi) održati dublju katehezu o otajstvu koje slavimo i za tu svrhu upotrijebiti glazbu (npr. pred Božić, u korizmi, u Velikom tjednu).

c) Preostaje da se još nešto kaže o glazbi kao pomagalu *redovitoj* pastvi. Od znatne je važnosti ovdje pastoralni okvirni program, jer drugo je rad na tzv. »tradicionalnom« tlu, gdje su katolici praktički jedina vjerska zajednica, a drugo gdje su pomiješani s nekatolicima, pače s nevjernicima, s ateistima i areligioznima; jedno je rad u mirnom seoskom svijetu a drugo sred velika grada ili na njegovoj periferiji gdje još nemamo bogoslužnog prostora. U svakom pastoralnom programu glazbi pripada prevažna uloga (usp. slučaj Augustinov). Možemo spomenuti neke vrednote oko kojih bi valjalo ulagati truda: promicanje apostolske dinamike, dotično molitvenog i karitativnog apostolata; buđenje smisla za aktivnu evangelizaciju (za javno svjedočenje vjere); glazba bi mogla jače poduprijeti neke posebne inicijative, kao što su: župske misije, godišnje klanjanje, nedjelja duhovnih zvanja, misijska nedjelja, iseljenička nedjelja; zatim razne proslave (kakva je npr. bila Branimirova godina), euharistijski kongresi, početak i kraj školske godine, dan zahvale (na kraju ljeta ili ujesen) i slično.

Zaključak

Razumije se, glavnina tereta u tom djelovanju neće pasti na glazbu. Nosilac programa, po naravi stvari, jest i treba da bude kršćanska mjesna zajednica — 'crkva', koja će umjesno tražiti suradnju raznih čimbenika. No, naslov je tražio da se u tom pogledu istakne baš uloga glazbe.

Augustin je govorio: *Cantare amantis est* — pjevanje je djelo čovjeka koji voli. Gdje god se zdušno pjeva, tu ima ljubavi. Ako je tako u radu Crkve, uvijek se postiže više nego što je na prvi pogled vidljivo, više nego što se dade snimiti i registrirati. Gdje se u crkvi pjeva od srca, tu je glazba ujedno 'znak', znak ljubavi, darivanja za Boga i ljude, znak kulture. Istinita je stoga i ona druga: *Qui bene cantat, bis orat* — tko dobro pjeva, dvaput moli.

Sanse koje ima naša Crkva nisu uvijek krupne, ali nisu ni sitne. No danas, ako se na obzorju očitava više problema, više je i zajedničkog napora, više i uporne volje, da im se nađe rješenja. Potreba nije samo izvor briga, već i povod novih rješenja. Tako se uostalom uvijek stvarala povijest i gradila kultura.²

² Latinskim jezikom pisan predgovor 3. izdanja »*Citharae octochordae*«. »Praefatio ad pastorem et populum« (Predgovor pastiru i narodu), navevši poticaj poslanice Efežanima 5, 18—20, opisuje (ne)prilike u kojima je nastala *Cithara*, koja se i danas smatra »impozantnim pothvatom« (Olga Sojat) i jednim od »najvećih i najznačajnijih tiskanih zbornika crkvenih pjesama« u nas (Josip Andreis). Nepotpisani pisac veli: »Dobrostiva i revna Majka, zagrebačka bazilika svetoga Stjepana Kralja, revno revnujući za Gospoda Boga nad vojskama, gledajuće kćeri svoje siti pašom božanske riječi kako bi, njome nahranjen, vjerni narod stekao vječno spasenje; potaknuta žarom i revnošću spasavanja duša, uzela je na se čestoput nemale troškove, mada je u nizu mnogih vjekova podnosila udare maćuhinske sreće, toliko puta pregažena Marsom (tj. ratovima, *primj. prev.*) i razorena ždrijelom Vulkana (tj. potresima, *primj. prev.*), bezdušno izigrana od neprijatelja i opljačkana od svega svog zlata i blaga, ali je vazda ustajala pobjedonosno, vazda spram nevolja opstala slavna, vazda širokogrudno ustrajna u prilog općega dobra« (*Cithara octochorda... Zagrabrae, anno 1757, Praefatio, početak*).

SRETAN I BLAGOSLOVLJEN USKRS SVIM

PRETPLATNICIMA, PRIJATELJIMA, SURADNICIMA ŽELE

UPRAVA I UREDNIŠTVO